

Dena den, kanpai-hotsak jotzen hasiak direnez, ez legoke gaizki gogora ekartzea bideak asmatuta daudela, ez bakarrik ume gehiago izateko, baita egoera hobez hazi eta hezteko ere: amatasuna —edota aitatasuna— aise eraman ahal izateko lan-baldintza proposak, zerbitzu sozialak eta abar ezagun hori. Arazo demografikoa —benetan arazo baldin bada— ez baita konponduko borondate hutsez, Jainkoaren nahiz Aberriaren ize-nean arituta ere, baliabide egokiekin baizik. Eta badaezpada, ez dakiola inori bururatu, afera honetan emakumeek duten protagonismoa zepo bihurtzea.□

LITERATURA

XABIER MENDIGUREN

UDA SARGORIA

Honezkerodenok ahaztua duzue baina joan den udan bero sargoria izan dugu, beti ez bazen gehienetan, eguraldiak ere ohore egin nahiko bailion Pello Lizarralderen azken liburuari. Beharbada zuk ere, nik bezala, udako bazkalondo luze, nagi, geldo horietako tarterik ederrenetakoak eman dituzu liburu horrekin, eta hala bada bero sapa eta zikina madarikatu beharrean sublimatzeko balioko zizun, giro-mota horri ateratzen dion zukuaz gozatuz. Oraindik ere zertaz ari naizen ez dakitenez beldur beldur beldur, berriz, hona hemen, behingoz jakin dezazun: *Sargori* izeneko ipuin-bilduma bat kaleratu du Pello Lizarralde zumarragar nafartuak; orain arteko laugarren liburua du, oker ez banago, eta denetan saiatu da zerbait berria egiten, esperimentu interesgarriak eskaintzen, beti-beti asmatu ez badu ere. Nik uste oraingoan bai, asmatu duela. Ipuinez zerbait esatearren bota dezadan ez direla erabateko ipuin, alegia, ez dutela pasadizo biribil bat kontatzen; aitzitik, bizitza-puska itxuraz deslai eta hutsalak biltzen ditu, baina hortxe datza kontakizunon grazia, hots, zatitxo ezdeus horien bidez ira-

kurleamngan sentipen berezi bat sortaraztean. Nik neuk neure haurtzaroko hainbat kontu eta gorabehera ekarri dut gogora honen bidez, garaiz eta lekuz ere ez baikara oso urrutikoak Lizarralde eta biok. Gehiago ere luza naiteke baina honenbestez nahikoa izango da. Hortaz, orain badakizu: literaturan kontatzeko eta girtzeko modu berrien bila ibili ohi direnetakoa baldin bazara, badakizu nora jo, hurrengo uda arte itxaron gabe. □

BIZKOR EDO ERGELENTZAKO LITERATURA

Otto Pette ere ezin utzi hemen aipatzeko. Baina han eta hemen jaso dituen loreen ostean ez daukat ia ezer berririk eransteke. Neure mirespen osoa berrestea, neure txapel-kentze bihozkorrena adieraztea besterik ez zait geratzen; eta ondoren, liburu hau aitzakiatzat hartuta, gogoeta sasisozilogiko txatxu batzuk egitea.

Azkar eta zakar hitz eginez, zirt-zart, bi zatitan bana deza-kegu publikoa: ergelak eta bizkorrak. Zuen lasaitasunerako, bigarren taldean sartzen zaituztet denak. Sailkapen gaizto eta arbitrario honetan oinarrituta (gehiengo-gutxiengo hitzak erabil ditzakezue nireak mingarriegi baldin badira), lau motatako artea egin dezakegu:

1. Bizkorrentzat, ergelak aspertuz.
2. Bizkorrentzat, ergelak aspertu gabe.
3. Ergelentzat, bizkorrak nazkatu gabe.
4. Ergelentzat, bizkorrak nazkatuz.

(Badago 5. mota bat ere, bai bizkorrak bai ergelak aspertu eta nazkatzen dituena, baina inork ez du nahita egiten kaka-zahar bat, horrelakoak ugari baldin badira ere)

Literaturaren historian aintza eta tokirik handiena duten obrak 2. motakoak dira, garai batean 3.ekoak ere baziren eta azken mendean 1. motakoak ugalduta. 4.ekoak *best seller*-ak dira. Zineman berriz, gaur egun 3 edo 4 motakoak dira

Amerikatik datozkigun filme guztiak, 2.ekoak salbuespen huts eta 1. motakoak europar txoro batzuen modaz kanpoko setakeria.

Honetan guztian ez dago baloraziorik, lau motak baitira duin eta zailak, jakin egin behar aldez aurretik norentzat ari ga ren. Lertxundik orain hamar bat urte arrakastaz egin zituenak ez dakit 2 edo 3. tipoan sailkatu behar diren; beharbada, 3. motan ari zela-eta, izaturik ihes egin zuen estilo horretatik, 1. mota puru-purura (*Carla, Kapitain Fracasa*). Oraingoan, berriz, nik uste *Otto Pette*, zorionez, 2. tipoan sailka dezakegula. Zorionez diot, gure egoera soziolinguistikoa kontuan hartuta. Badakit ez dugula gure publikoaren kontu horrekin obsesio-natu behar, idazleak normaltasun osoz eta ahalik asmo goitiarrenaz idatzi behar duela, baina ikuspegi orokor bat izatera beharturik gaudenok ezin ahantz dezakegu zer-nolakoa den gure irakurle-jendea. Tipoak tipo, mila zorion Lertxundiri. □

NON DAGO PEDROTXO?

Zuetako askok ezagutuko duzue *Non dago Wally?* deritzan liburua, non mila lagunen artean pertsonaia jakin bat aurkitu behar den marrazki handi, ederretan. Euskaraz ere aspaldi argitaratu zuten. Orain, aldiz, joko berri bat proposatu nahi dizuet: «Non dago Pedrotxo?». Eta nor da Pedrotxo?, galdetuko didazue. *Pedrotxo* Martin Ugalderen liburu bat da, bere azken eleberria, iazko Txomin Agirre saria irabazi zuena. Sari horretanxe beste batzuetan egin izan den legez, egileak ohizko argitaletxe batekin plazaratu nahi izan zuen liburua; egilea eta argitaletxea konforme, Euskaltzaindia antolatzaileak ere eragozpenik ez, baina beste antolatzaileak, BBKk, ezetz, beraiek argitaratu nahi zutela. Eskubide osoa dute —dirua eurek jartzen baitute— eta ez zaie arrazoirik falta, Martin Ugalde luxuzko idazlea baita edonoren katalogorako. Baina luxua denez gero, halaxe tratatu beharko lukete. Zer gertatu da ordea? Atera bai, atera omen zen liburua, baina hortik aurrerakoak Jainkoak besterik ez dakizki. Ni ibili naiz galdezka Gipuzkoako hainbat liburudatan: liburua ez edukitzeaz gain, ez zuten haren aditzerik ere. Beharbada Bizkaian hobexeagoa da egoera; nolana ere, ez da

horrelakoak gertatzen diren lehenengo aldia, eta beldur naiz ez dela azkena ere izango. Zoazte zuek ere Pedro txoren bila.□

GU BAINO ERRUKARRIAGOAK

Uda honetako beste albiste pozgarri bat, *Hegats* aldizkariaren alea izan da, osorik poesiari emana eta eskainia. Hango eta hemengo poesiari. Zehatzago esanda, hiru atal ditu: lehena, iaz I. Poesia Egunean parte hartu zuten poeten erakusgarri bat, bertako olerkari —hitz hau barkatzen badidate— gehientsuenen erakusketa zabala osatzen duena. Eta gero, berriz, bi antologia, geografiaz aski hurbil izan arren ia batere ezagutzen ez ditugun bi kulturatakoak. Bata, okzitanierazko poesiarena, Itxaro Bordaren itzulpenaz, eta bestea Asturiasko bablezko poesiarena, Gerardo Markuletaren aukeraketa eta itzulpenarekin. Bai Okzitania bai Asturiaskoak, jatorrizko hizkuntzan eta euskaraz datozkigu, irakurketa mamitsuagoa egin dezagun. Ale bitxi eta perla ederrak ez dira falta batean zein bestean, baina niri beste sentimendu bat nagusitu zait, literatur lilerazkoaz gain, poemok irakurtzean: azken hatsetan dauden kultura biren agerpen hilzorikook ez ote diren gure atarmentuaren iragarpen. Ez ahal da hala izanen!□

IKUSKIZUNAK

BEGOÑA DEL TESO

VENEZIA, IKUSKIZUN HANDIA, BEGIRADA ZORROTZA

Veneziako 51. Mostra D'Arte Cinematografica eskandalu-bide bilakatu zen irailaren hamar lehendabiziko egunetan. Estatu Batuek bultzatu nahi zuen ikuskizun erraldoiari salduta zegoela bota zioten aurpegira garbizaleek. Biharko Mukizuganberroen indarkeriaz beteriko zeluloide pusketak errazegi